

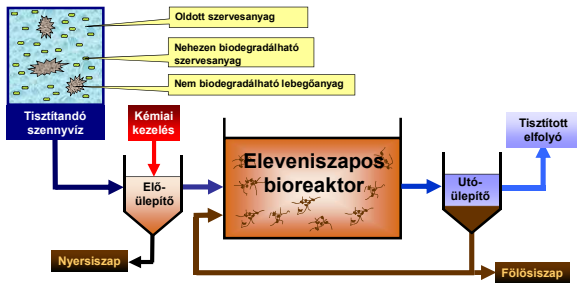
Biomérnöki számítás és tervezés

Biomérnöki számítás és tervezés

Számonkérés: ZH Nov. 21. 14:15-16 (K234)
PZH Dec. 5. 14:15-16 (K134)

http://oktatas.ch.bme.hu/oktatas/konyvek/abet/BMEVEMBA779_Biomernoki_szamitas_es_tervezes/

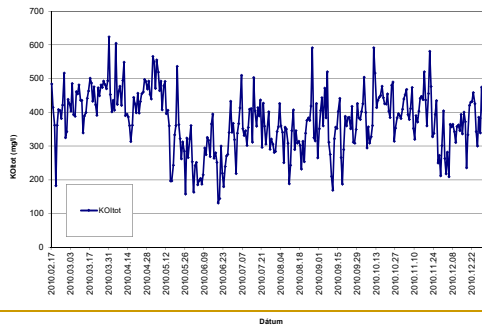
Az eleveniszapos szennyvíztisztítás világszerte a leggyakoribb

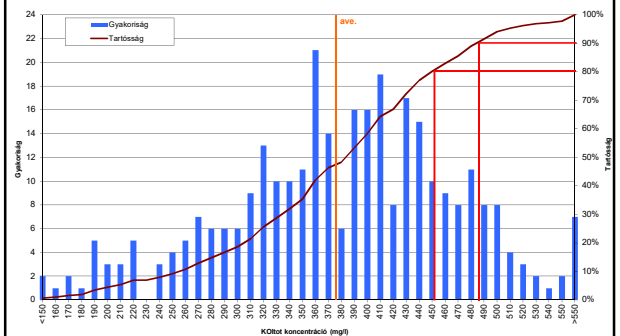
Befolyó szennyvízminőségi paraméterek

Paraméter	min	max	átlag	Tartósság	
				80 %	90 %
KOI tot.	131	624	372	452	487
KOI oldott.	58	248	158	207	214
BO ₅	75	390	222	284	297
TSS	46	532	218	266	294
TSS volat.	35,4	86,7	70,8	-	-
NH ₄ -N	8,4	43,4	28,4	36,9	39,3
TKN	15,1	61,2	39,2	49,3	53
TN	17,3	61,8	39,8	-	-
TP	2,1	7,9	5	6,1	6,4

Egy szennyvíztisztító telep befolyó KOI értékeinek időbeli alakulása

Befolyó KOI hisztogram

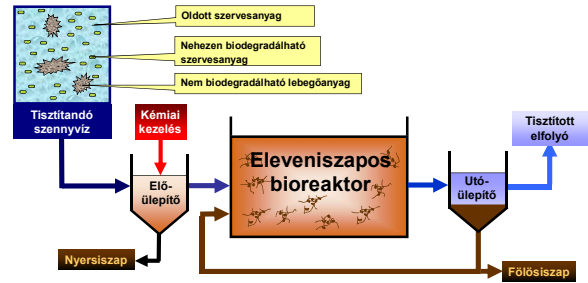

28/2004 (XII.25) KvVM rendelet

A szennyvizek befogadóba való közvetlen bevezetésére vonatkozó, vízminőségvédelmi területi kategóriák szerint meghatározott kibocsátási határértékek

Kategória → Paraméter ↓	I. Balaton és vízgyűjtője közvetlen befogadói	II. Egyéb védett területek befogadói	III. Időszakos vízfolyás befogadói	IV. Általános védeltségi kategória befogadói
KOI (mg l ⁻¹)	50	100	75	150
BOI ₅ (mg l ⁻¹)	15	30	25	50
NH ₄ -N (mg l ⁻¹)	2	10	5	20
TIN (mg l ⁻¹)	15	30	20	50
TN (mg l ⁻¹)	20	35	25	55
TP (mg l ⁻¹)	0,7	5	5	10
TSS (mg l ⁻¹)	35	50	50	200

Az eleveniszapos szennyvíztisztítás világszerte a leggyakoribb

Előülepítő

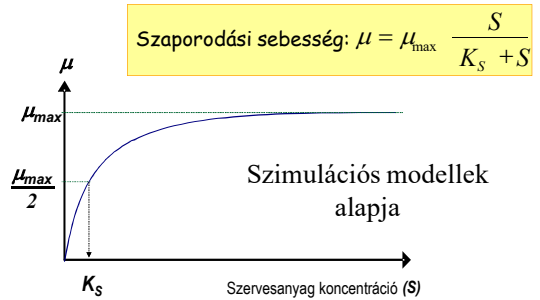
Eleveniszapos bioreaktorok

Dél-pesti Szennyvíztisztító Telep

Monod kinetika a nem toxikus anyagokra

Monod kinetika a nem toxikus anyagokra

$$\frac{dx}{dt} = \mu \cdot x$$

ahol: x – mikroorganizmusok koncentrációja [g/l]
 μ – fajlagos szaporodási (növekedési) sebesség [d⁻¹]

Fajlagos szaporodási sebesség:
$$\mu = \mu_{\max} \cdot \frac{S}{K_s + S}$$

ahol: $\mu_{\max}$ – maximális fajlagos szaporodási sebesség [d⁻¹]
 S – szubsztrát koncentráció [mg/l]
 K_s – féltelítési koefficiens [mg/l]

A HRT és SRT kapcsolata

$$HRT = \tau = \frac{V}{Q} = \frac{1}{D}$$

Reaktorban lévő
iszapmennyiség (kg)

$$SRT = \Theta = \frac{V \cdot X}{Q_f \cdot X_f + Q \cdot X_L}$$

Elvett iszap mennyisége (kg/d)

Elfolyó lebegőanyag mennyisége (kg/d)

Az SRT értéke állandósult állapotban

$$Elvétel = V \frac{dX}{dt} = V \cdot \mu \cdot X$$

$$SRT = \Theta = \frac{V \cdot X}{V \cdot \mu \cdot X} = \frac{1}{\mu}$$

A tisztítandó szennyvíz nitrogén tartalma

$$TN = NH_4\text{-N} + \text{szerves N} = TKN$$

az oxidált szerves N formák (NO₃⁻ és NO₂⁻)
mennyisége általában elhanyagolható

$$\frac{\text{szerves N}}{TN} \sim 10\text{-}30\%$$

szennyvízfüggő, csatornafüggő, hőfokfüggő

A biológiai nitrogéntávolesztés lépései

Ammonifikáció:

szerves N → ammónia-N

Nitrifikáció:

ammónia-N → nitrát-N

Denitrifikáció:

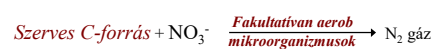
nitrát-N → nitrogén gáz

Nitrifikáció és denitrifikáció

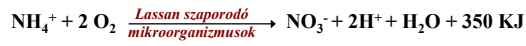
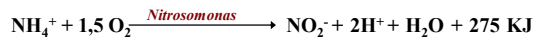
Nitrifikáció

Denitrifikáció

Nitrifikáció

- Nagy oxigén igény

- Kis μ érték

Nagy rendszerbeli tartózkodási idő igény

Az autotókok (A) növekedése

$$\mu_{A-val} = \mu_A \left(\frac{S_{NH}}{K_{NH} + S_{NH}} \right) \left(\frac{S_O}{K_{OA} + S_O} \right)$$

μ_{A-val} = nitrifikáló mikroorganizmusok valós fajlagos növekedési sebessége (1/d)

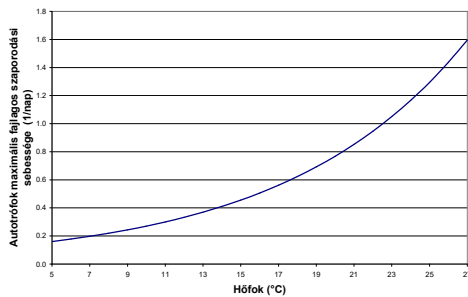
μ_A = nitrifikáló mikroorganizmusok maximális fajlagos növekedési sebessége (1/d)

S_{NH} = ammónia-N koncentráció (mg/l)

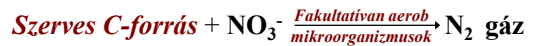
K_{NH} = ammónia-N-re vonatkoztatott féltelítési állandó (mg/l)

K_{OA} = oldott oxigénre vonatkoztatott féltelítési állandó (mg/l)

Nitrifikálók szaporodási sebességének hőfokfüggése

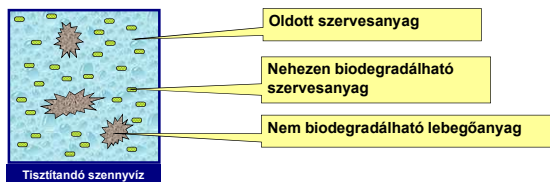
Denitrifikáció

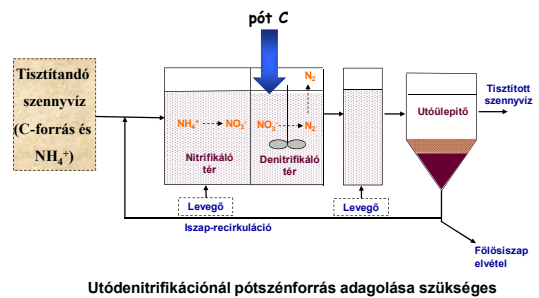
- Oxigén távollétében

- Denitrifikálható szénforrás igény

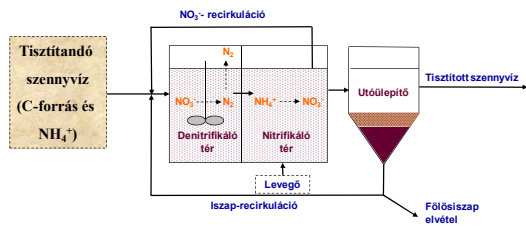
Denitrifikáció: megfelelő C-forrás igény

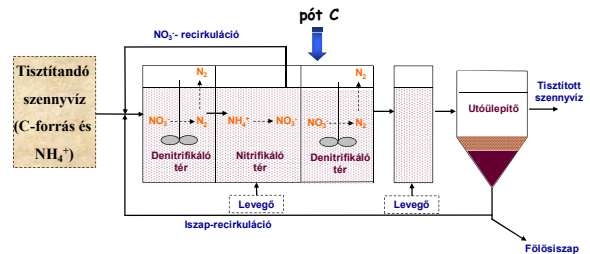
Biológiai nitrogéntávolítás utódenitrifikációval

Biológiai nitrogéntávolítás elődenitrifikációval

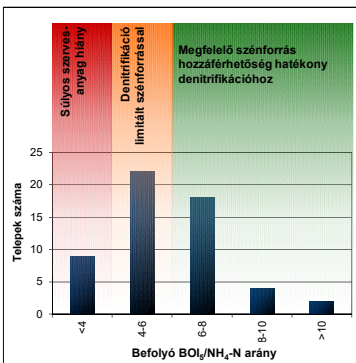

Biológiai nitrogéntávolítás kombinált elő- utódenitrifikációval

Utódenitrifikációnál pótszénforrás adagolása szükséges

Magyarországi szennyvíztisztító telepek befolyó BO_5/NH_4-N értékek szerinti megoszlása – denitrifikációs kapacitás

A befolyó szennyvíz minőségek

44%-a rendelkezik megfelelő mennyiségű szénforrással

40%-a szénforrás limitált denitrifikációt tesz lehetővé

16%-a súlyos szervesanyag hiányt mutat

Eleveniszapos rendszerek matematikai modellezése

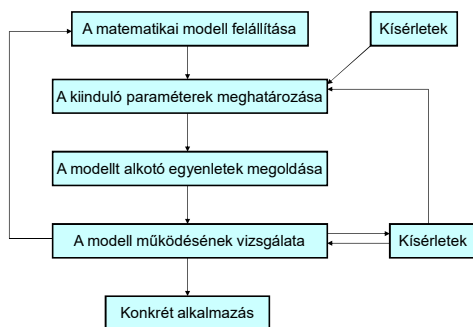
Mi a modell?

- a valóság (egyszerűsített) matematikai leírása

A modellezés célja:

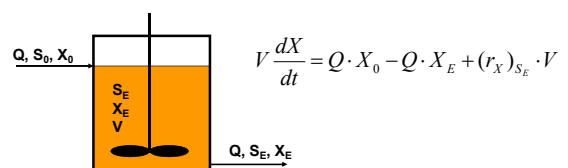
- az eleveniszapos rendszerben lejátszódó meghatározó folyamatok leírása
- a folyamatok ismeretében a technológia tervezés és üzemeltetés elősegítése

A modellezés folyamata

A modellezés alapja

- kémiai és biokémiai folyamatokat leíró matematikai modellezés esetén az anyagmérleg egyenlet ill. az anyagmegmaradás törvénye

Az ASM1 matematikai modell

- Activated Sludge Model No1
- IAWPRC task group, 1985
(Henze M., Grady C.P.L., Gujer W., Marais G.V.R., Matsuo T.)
- 1987 A modell végső kidolgozása
(Grady C.P.L., S. Bidstrup - SSSP)

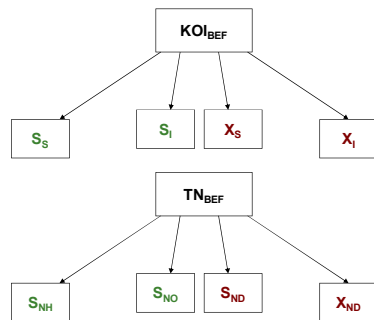
A modell tartalma:

- 8 kémiai/biokémiai folyamat
- 13 komponens
- 5 sztöchiometriai paraméter
- 15 kinetikai paraméter

A modell paraméterek

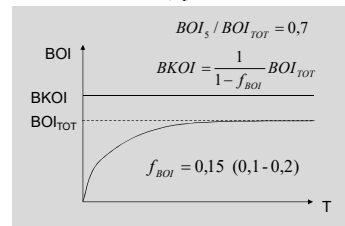
Az ASM 1 modellben használt komponensek szimbólumainak definíciója			
Komponens szám	Szimbólum	Definíció	
KOI	1	S_S	Oldott könnyen biodegradálható szervesanyag, mg l^{-1} KOI
	2	S_I	Oldott, inert szervesanyag, mg l^{-1} KOI
	3	X_S	Nehezen biodegradálható szervesanyag, mg l^{-1} KOI
	4	X_I	Inert szervesanyag, mg l^{-1} KOI
TN	5	S_{NH}	Ammónia nitrogén, mg l^{-1} N
	6	S_{ND}	Oldott, biodegradálható szerves nitrogén, mg l^{-1} N
	7	X_{ND}	Nehezen biodegradálható szerves nitrogén, mg l^{-1} N
	8	S_{NO}	Nitrát nitrogén, mg l^{-1} N
	9	$X_{\text{B,A}}$	Aktív heterotróf biomassa, mg l^{-1} KOI
	10	$X_{\text{B,A}}$	Aktív autotróf biomassa, mg l^{-1} KOI
	11	X_D	Biomassa stabilizációból származó sejttermék, mg l^{-1} KOI
	12	S_O	Oldott oxigén, mg l^{-1} KOI
	13	S_{ALK}	Alkalinitás, mol l^{-1}

A befolyó paraméterek meghatározása

KOI frakcionálás (STOWA)

- S_I = a tisztított szennyvíz oldott KOI értéke
- $S_I = S_S + S_I = 0,1$ μm pórusátmérőjű szűrőn szűrt v. $\text{Zn}(\text{OH})_2$ -vel flokkulált minta KOI értéke (S_I)
- $X_S + S_S = \text{BKOI}$

- $S_S = S_I - S_I$
- $X_S = \text{BKOI} - S_S$
- $X_I = \text{KOI}_{\text{BEF}} - S_S - S_I - X_S$

KOI frakcionálás + lebegőanyag

BEFOLYÓ $Q = 25000 \text{ m}^3/\text{d}$

- $\text{KOI} = 550 \text{ mg/l}$
- $\text{NH}_4\text{-N} = 38 \text{ mg/l}$
- $\text{KOI}_{\text{szűrt}} = 180 \text{ mg/l}$
- $\text{NO}_{3,2}\text{-N} = 0 \text{ mg/l}$
- $\text{BOI}_S = 275 \text{ mg/l}$
- $\text{TKN} = 45 \text{ mg/l}$
- $\text{KOI}_{\text{el}} = 25 \text{ mg/l}$

- $S_I = 25 \text{ mg/l}$
- $S_S = 180 - 25 = 155 \text{ mg/l}$
- $\text{BKOI} = 275 / 0,7 * 1 / (1 - 0,15) = 462 \text{ mg/l}$
- $X_S = 462 - 155 = 307 \text{ mg/l}$
- $X_I = 550 - 25 - 155 - 307 = 63 \text{ mg/l}$

TN frakcionálás

- $\text{TKN} = \text{TN} - \text{NO}_2\text{N} - \text{NO}_3\text{N}$
- $\text{TIN} = \text{NH}_4\text{N} + \text{NO}_2\text{N} + \text{NO}_3\text{N}$
- $S_{\text{ND}} + X_{\text{ND}} = \text{TKN} - \text{NH}_4\text{N}$
- $S_{\text{ND}} / X_{\text{ND}} = S_S / X_S$

A hazai gyakorlatban nem igazolódott

TN frakcionálás

BEFOLYÓ Q=25000 m³/d

- K_{OI}=550 mg/l
- NH₄-N=38 mg/l
- K_{OIszűrt}=180 mg/l
- NO_{3,2}-N=0 mg/l
- B_{OI}=275 mg/l
- TKN=45 mg/l

■ K_{OIa}=25 mg/l

- S_{ND}+X_{ND}= 45 - 38 = 7 mg/l
- S_{ND}= 2 mg/l
- X_{ND}= 5 mg/l

Modellezett folyamatok

A megfelelő differenciálegyenlet-rendszer segítségével modellezhető folyamatok (ASM1)

Folyamat megnevezése	
1	heterotrof mikroorganizmusok aerob növekedése
2	heterotrof mikroorganizmusok anoxikus növekedése (denitrifikáció)
3	autotrof mikroorganizmusok aerob növekedése (nitrifikáció)
4	heterotrof mikroorganizmusok sejtpusztulása (szétesés)
5	autotrof mikroorganizmusok sejtpusztulása (szétesés)
6	oldható, szerves nitrogén ammionifikációja (ammóniává alakulás)
7	nehezen biodegradálható szervesanyag hidrolízise
8	nehezen biodegradálható szervesanyaghoz kötött szerves nitrogén hidrolízise

A mátrix-formula

- Mikroorganizmusok növekedése és pusztulása

Komponens	X	S	Sebességi egyenlet
Növekedés	1	-1/Y	$r_1 = \mu \frac{S}{K_S + S} X$
Pusztulás	-1		$r_2 = b \cdot X$

$$\frac{dX}{dt} = \mu \frac{S}{K_S + S} X - bX \quad \frac{dS}{dt} = -\frac{1}{Y} \mu \frac{S}{K_S + S} X$$

Kinetikai és sztöchiometriai paraméterek

Jelölés	Definíció	Mértékegység
Sztöchiometriai együtthatók		
Y _H	Heterotrof biomassza hozam	mg K _{OI} / mg K _{OI}
f _F	Nehezen biodegradálható biomassza frakció	mg O ₂ /l
i _{NB}	Biomassza nitrogén tartalma	mg N/ mg K _{OI}
i _{ND}	Biomassza nitrogén tartalma lizist követően	mg N/ mg K _{OI}
Y _A	Autotrof biomassza hozam	mg K _{OI} / mg N
Kinetikai paraméterek		
μ _H	Maximális fajlagos növekedési sebesség, heterotrof biomasszára	h ⁻¹
K _S	Szubsztrát feltétlenségi állandó heterotrof biomasszára	mg K _{OI} /l
K _{OH}	Oxigén feltétlenségi állandó heterotrof biomasszára	mg O ₂ /l
K _{NO}	Nitrát feltétlenségi állandó heterotrof biomasszára	mg N/l
b _H	Heterotrof mikroorganizmusok pusztulási együtthatója	h ⁻¹
η _g	η _g korrekciós faktora anoxikus környezet esetén	dimenzió nélküli
η _h	Hidrolízis korrekciós faktora anoxikus környezet esetén	dimenzió nélküli
k _a	Ammionifikációs arány	l/(mg K _{OI} ·h)
k _b	Maximális fajlagos hidrolízis arány	mg K _{OI} / (mg K _{OI} ·h)
K _X	Nehezen biodegradálható szubsztrát hidrolízisének feltétlenségi állandója	mg K _{OI} / mg K _{OI}
μ _A	Maximális fajlagos növekedési sebesség, autotrof biomasszára	h ⁻¹
K _{NH}	Ammónia feltétlenségi állandó autotrof biomasszára	mg N/l
K _{NO}	Oxigén feltétlenségi állandó autotrof biomasszára	mg O ₂ /l
b _A	Autotrof mikroorganizmusok pusztulási együtthatója	h ⁻¹

A sztöchiometriai mátrix

Komponens	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	Folyamat sebesség, μ (ML ⁻³ T ⁻¹)
1 Heterotrof aerob növekedés	1	1/Y _H												μ _H (S _S / (K _S + S _S)) (S _O / (K _{OH} + S _O))
2 Heterotrof anoxikus növekedés		1/Y _H												μ _H (S _S / (K _S + S _S)) (K _{NO} / (K _{NO} + S _{NO}))
3 Autotrof aerob növekedés			1											μ _A (S _{NO} / (K _{NO} + S _{NO})) (S _O / (K _{OH} + S _O))
4 Heterotrof autólízis														b _H X _H
5 Autotrof autólízis														b _A X _A
6 Oldható szerves anyag hidrolízise														k _a S _{ND}
7 Nehezen biodegradálható szerves anyag hidrolízise														k _b S _{ND}
8 Nitrát redukció														μ _H X _H i _{ND}
9 Ammónia oxidáció														μ _A X _A i _{NB}

A heterotrófok (H) növekedése

- Aerob növekedés

$$r_1 = \mu_H \left(\frac{S_S}{K_S + S_S} \right) \left(\frac{S_O}{K_{OH} + S_O} \right) X_{BH}$$

Oldott oxigén konc.

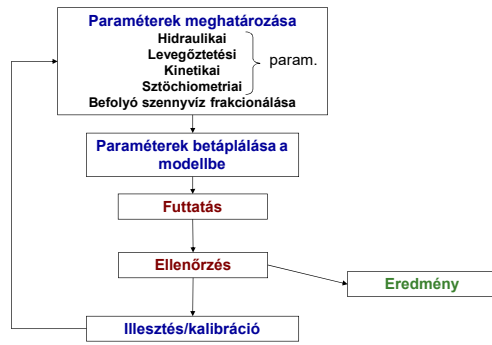
Oldott ox.-re vonatkoztatott feltétlenségi állandó

- Anoxikus növekedés

$$r_2 = \mu_H \left(\frac{S_S}{K_S + S_S} \right) \left(\frac{K_{OH}}{K_{OH} + S_O} \right) \left(\frac{S_{NO}}{K_{NO} + S_{NO}} \right) \eta_g X_{BH}$$

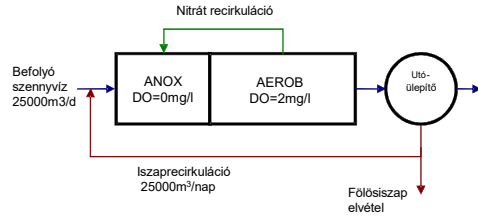
Nitrát/nitrit koncentráció

A modellezés menete

Elődenitrifikációs rendszer tervezése és modellezése

- Hidraulikai tartózkodási idő ~ 0,5 d
- Anox. reaktor átfolyás tartózkodási idő min. fél óra

Elődenitrifikációs rendszer tervezése és modellezése

- Hidraulikai tartózkodási idő ~ 0,5 d

$$\tau = V/Q \rightarrow V = Q * \tau = 25000 \text{ m}^3/\text{d} * 0,5 \text{ d} = 12500 \text{ m}^3$$

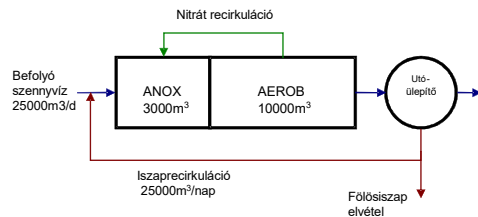
- Anox. reaktor befolyó szubsztrát tartózkodási idő min. 0,5 óra

$$\tau = V/Q \rightarrow V = (Q_{\text{bef}} + Q_{\text{RAS}} + Q_{\text{Nrec}}) * \tau$$

$$Q_{\text{Nrec}} \text{ maximum } 75\,000 \text{ m}^3/\text{d}$$

$$V = (25000 + 25000 + 75000) \text{ m}^3/\text{d} * (0,5 \text{ h}/24 \text{ h}/\text{d}) = 2604 \text{ m}^3$$

Elődenitrifikációs rendszer tervezése és modellezése

Nitrifikáció szempontjából fontos iszap tartózkodási idő számítása:

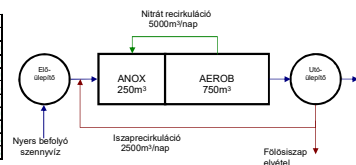
$$SRT_{\text{aerob}} = SRT * V_{\text{aer}} / V_{\text{tot}} \rightarrow SRT_{\text{aer}} > 1/\mu_{\text{a}}$$

Fontosabb megállapítások

- Ha alacsony az iszap tartózkodási idő → csökkenteni kell az iszapelvételt (ettől az iszapkoncentráció is nő a bioreaktorokban).
- Ha az anoxikus reaktorban van könnyen biodegradálható szubsztrát (elsősorban acetát) és nincs nitrát v. nitrít → a hatékonyabb denitrifikáció érdekében növelni lehet a recirkulációk értékeit (Q_{RAS} , Q_{NREC})
- Ha az anoxikus reaktorban nincs könnyen biodegradálható szubsztrát és van nitrát v. nitrít → nincs megfelelő mennyiségű szénforrás a hatékony denitrifikációhoz, adott esetben a recirkuláció csökkenthető, szükséges esetben pótszénforrás adagolandó

ASM1 modell esettanulmány elődenitrifikációs rendszerre

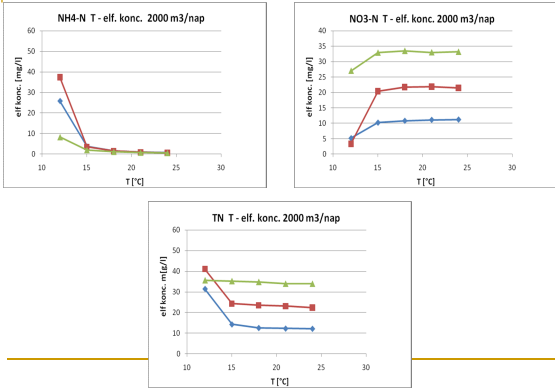
	Szennyvíz minőségek		
	I	II	III
tKOl (mgKOl/l)	600	550	450
Si (mgKOl/l)	40,0	40,0	40,0
Ss (mgKOl/l)	340,0	160,0	110,0
Xs (mgKOl/l)	130,6	243,4	209,3
Xi (mgKOl/l)	89,4	106,6	90,7
NH4N (mgN/l)	60,0	60,0	60,0
NO3N (mgN/l)	0,0	0,0	0,0
Snd (mgN/l)	5,1	2,8	2,4
Xnd (mgN/l)	4,9	7,2	7,6

- Befolyó mennyiség: 2000 m³/d
- Maximális eleveniszap koncentráció: 4200 mgKOl/l
- DO_{anox} = 0 mg/l   DO_{aerob} = 2 mg/l

A modellezés eredményei

A modell kalibrációja/illesztése

